

Inventering av artrika vägkanter, solitära träd och invasiva arter utefter statliga vägar i region Sthlm/Öst 2021

Projekt: Inventering av artrika vägkanter, solitära träd och invasiva arter utefter statliga vägar i region Sthlm/Öst 2021.

Projektorganisation: Inventeringen har utförts av Leif Andersson, Martin Andersson, Rolf-Göran Carlsson, Astrid Fridell, Kurt-Anders Johansson, Emma Karlsson, Otto Minas, Pro Natura, Anna-Lotta Hellqvist, Emma Hellkvist, Alexandra Holmgren, Karolin Ring, Niina Salmén, Naturföretaget samt Lennart Sundh, Sundh Miljö.

Kontaktperson för denna rapport: Leif Andersson, leif.andersson@pro-natura.net, Tel: 070-6571746.

Adress Pro Natura: Träringen 66b, 416 79 Göteborg.

Beställare: Trafikverket, region Mitt. Rapporten är färdigställd 2022-01-12.

Kontaktperson hos beställaren: David Brobäck Calais.

Framsida: Vägkant med vackra hållmarker i Söderköping Do (överst) samt Adam och Eva bland tjärblomster från Söderköping Do (nederst). Foto Kurt-Anders Johansson.

Allmänt

Fältinventeringen i region Sthlm/Öst har genomförts under tiden 31 maj till och med den 7 juli 2021. Totalt har 13 olika personer medverkat i fältarbetet – Leif Andersson, Martin Andersson, Rolf-Göran Carlsson, Astrid Fridell, Kurt-Anders Johansson, Emma Karlsson, Otto Minas, Anna-Lotta Hellqvist, Emma Hellkvist, Alexandra Holmgren, Karolin Ring, Niina Salmén samt Lennart Sundh.

Vädret under fältsäsongen var genomgående torrt och varmt. Våren hade varit tämligen normal varför vegetationen också var normalt utvecklad. Den varma väderleken gjorde att vegetationen under fältarbetet utvecklades snabbt. Detta ledde till att slåttern började komma igång utmed vägarna den sista veckan av fältarbetet. I norra delen av Flens Do kunde därför några sträckor ej inventeras då de var slagna.

I arbetet har också ingått att inventera solitära träd enligt en särskild metodik. Denna inventering har skett utmed samma vägsträckor som inventeringen av AVK/HÅO. Ett solitärt träd som står inom vägområdet ska vara ett "fristående träd som är enskilt eller utgör en mindre grupp av upp till fem träd längs en väg eller järnväg" och ska uppfylla minst något av attributen inom följande områden för tas med vid inventering: 1) Bevarandevärd naturvärde, 2) Bevarandevärd kulturvärde, 3) Bevarandevärd upplevelsevärde, eller 4) Rekryterade träd med potential till ovanstående värden.

Dessutom har platser och/eller sträckor med invasiva arter (invasiva främmande arter enligt Trafikverkets TDOK 2015:0469 Invasiva arter som ska bekämpas) mätts in i identifierade AVK eller HÅO.

Samtliga data har matats in på Trafikverkets Miljöwebb Landskap och kompletterats med separata objektlistor, artlistor över rödlistade och skyddade arter och shapefiler över invasiva arter. Samtliga artfynd har registrerats på Artportalen under projektet "Trafikverkets inventeringar av arter i statliga vägmiljöer".

Siffror

Under inventeringen har totalt 2 257 km statlig väg inventerats. Utöver dessa vägar så finns det 173 km skyddsklassade vägar i Söderköping Do, 410 km skyddsklassade vägar i Flen Do, 522 km skyddsklassade vägar i Väsby Do och 394 km skyddsklassade vägar i Heby Do som ej inventerades. Utmed dessa skyddsklassade vägar fanns sedan tidigare 24 AVK/HÅO identifierade, samtliga i Väsby Do. Sammantaget har 206 olika artrika vägkanter inventerats som AVK eller HÅO. Av dessa var 154 nya objekt. Av de befintliga artrika vägkanterna (AVK/HÅO) som har återinventerats har fem bedömts ha så låga naturvärden att de föreslagits tas bort. När det gäller befintliga objekt så kan sträckan ha utökats, kortats eller bedömts vara bra avgränsad. Den totala sträckan AVK/HÅO som inventerats är 451,7 km. Sträckan är ungefär densamma som före inventeringen vilket främst beror på att några mycket långa objekt kortats ner kraftigt. Ett drygt tjugotal befintliga objekt utmed skyddsklassade vägar i Väsby Do har heller ej inventerats.

	Inventerad vägsträcka (km)*	Befintlig sträcka AVK/HÄO (m) ***	Inv sträcka AVK/HÄO 2021 (m) ****	Antal befintliga AVK/HÄO ***	Antal inv AVK/HÄO **	Nya AVK/HÄO 2021
Söderköping Do	872	238448	218616	14	86	72
Flen Do	580	164305	163384	10	45	35
Väsby Do	102	24111	6993	57	29	2
Heby Do	703	24788	40357	1	46	45
Totalt	2257	451652	429350	82	206	154

Tabell 1: Siffror från inventeringen i region Sthlm/Öst 2020.

* = skyddsklassade vägar ej medräknade

** = inkl objekt som föreslagits för borttagning

*** = enl data från Miljöwebben mars 2021, inkl objekt utmed skyddsklassade vägar

**** = från Miljöwebben efter inmatning

Inventering av solitära träd

Inventeringen av solitära träd har resulterat i registrering och dokumentation av 36 träd i Flens Do. De flesta av träden är ekar. Tretton av ekarna har en stamdiameter över 1 m. I Söderköpings Do har 46 solitära träd registrerats och dokumenterats. Trädslagsblandningen mellan de solitära träden är högre än i Flens Do men även här är flesta av träden ekar varav sexton har en stamdiameter över 1 m. Samtliga registreringar i Söderköping och Flen är nyregistreringar. I Väsby Do finns nu fyra solitära träd registrerade och dokumenterade varav tre är ekar. Ett av träden var registrerat sedan tidigare. I Heby Do registrerades och dokumenterades arton solitära träd – huvudsakligen askar. Samtliga nyregistrerades 2021.

Inmätning av invasiva arter

I vårt uppdrag har också ingått att mäta in förekomster av invasiva arter (invasiva främmande arter enligt Trafikverkets TDOK 2015:0469 Invasiva arter som ska bekämpas) i de AVK/HÄO som identifierats. Förekomsterna har antingen mätts in som punktförekomster (förekomster mindre än 10 diameter) eller som sträckor utefter vägen (förekomster större än 10 m).

Den helt dominerande invasiva arten – i alla driftområden – är blomsterlupin. Mindre frekventa är förekomster av kanadensiskt gullris, parkslide, parksallat, vresros och jättebjörnlöka. Invasiva arter är mest frekventa i Flens Do där noteringar gjordes i 62 av registrerade AVK/HÄO. Också i de södra delarna av Söderköpings Do förekom tämligen gott om invasiva arter men sammantaget noterades invasiva arter endast i 27 % av registrerade AVK/HÄO. I Väsby och Heby Do noterades invasiva arter i 14 % respektive 17 % av registrerade AVK/HÄO.

Förekomsterna är genomgående små jämfört med länen i norra Svealand.

Intressanta artfynd

I östra Svealand och nordöstra Götaland är hållmarkstorrängar välutvecklade och artrika. Detta gäller även de driftområden där inventeringen av artrika vägkanter skedde 2021. Särskilt i

Söderköpings Do fanns långa sträckor av hållmarkstorrängar utefter vägarna, och ofta också sträckor med nästan vertikal klippvegetation.

Bland rödlistade och skyddade arter i hållmarksmiljöer som noterats under inventeringen finns hällebräcka och Adam och Eva, ofta med massvegetation av backvicker, getrams, styvmorsviol, brudbröd, olika arter fetknoppar och lunddraba. Under inventeringen antecknades också klippväxter som hällebräken, stenbräken, svartbräken och gaffelbräken då dessa fanns på de bästa bergväggarna.

Utmed vägkanter förekommer ofta en lång rad rödlistade växter mestadels hemmahörande i gräsmarkerna. Särskilt vanlig är svinroten som förekommer i nästan varje objekt i Söderköping Do och ställvis spridd utefter långa sträckor. Andra rödlistade arter från gräsmarker som noterades var klasefibbla, hartmansstarr, slätterfibbla, ljus solvända, backtimjan, ängsskära, korskovall, stallört, säfferot, flentimotej, sommarfibbla och månlåsbräken. I Väsby och Heby fanns torrängar med gott om fynd av backklöver och toppjungfrulin.

En annan grupp rödlistade växter utefter vägkanterna i östra Sverige är brynväxter. Här finns arter som skogsklocka, bergjohannesört, krusfrö och vippärt, varav den senare ibland rikligt.

En del rödlistade arter är mer störningsgynnade och är delvis ovanliga ogräs – arter som gullklöver, stortimjan, åkerkulla, luddvicker och klofibbla.

Ovanliga gårdsväxter hittas ibland utefter vägkanter. Under denna inventering är det främst hjärtstilla som kan lyftas fram bland de rödlistade arterna.

Av skyddade arter är det främst orkidéer som noterats. De som noterats är skogsnycklar, fläckigt nyckelblomster, skogsknipprot, tvåblad, äkta nattviol, grönvit nattviol, Adam och Eva och brudsporre. De flesta orkidéer är vanligare om den underliggande berggrunden är kalkrik. Detta gäller även blåsippa och gullviva som är skyddade i vissa län.

Under inventeringen gjordes en del intressanta fynd av insekter. Så gjordes flera fynd av mindre bastardsvärmare, ett fynd av reliktböck, ett fynd av svartpälbsbi och två fynd av ekoxe.

Skötselproblematik

I flera objekt bör uppsamling ske vid slätter. Kvarliggande gräs ger förnaackumulation som försämrar värdena. Ett förslag kan vara att ha en särskild kryssruta för att markera om uppsamling vid slätter bör ske – oavsett tidpunkt för slätter.

Det är också viktigt med hänsyn till värdefulla ytterslänter vid dikning. I vissa fall finns översilade ytterslänter med rik flora som inte bör täckas med dikningsmassor.

Vid arbeten med bergväggar vid väg bör inventeringar ske så att inte värdefulla biotoper skadas.

Förekomster av en del arter medför att det är befogat med objektsspecifik skötsel. Här kan nämnas arter som Adam och Eva, hällebräcka och skogsklocka.